

EĞİTİMDE BİLİME KATKI: LİSANS ÜSTÜ EĞİTİM SEMPOZYUMU ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE İKİLEM

Rıdvan Kete, Hakan Durmuş

DEÜ. Buca Eğitim Fakültesi, Biyoloji Anabilimdalı Buca / İzmir

ÖZET

Ülkenin geleceğinin elamanlarının yetiştirilmesinin planlandığı eğitim sistemini, ülkelerin gelişmesinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Gelişmekte olan ülkelerde ihtiyaç oranında eleman yetiştirmek gerekmektedir. Bu programlar istihdam planları ile düzenlenmektedir.

İhtiyaca göre eleman yetiştirmek eğitim ve öğretmenlerin görevidir. Buna göre öğretmen eğitiminde, çağdaş yapı kazandırılmalıdır. Öğretmen yetiştirmede, önceleri bütünlüğe ulaşamadığı gibi bütün öğretmen yetiştiren kurumlar idari yapısından, programların uygulanmasından, öğretim elamanlarının yeterliliğinden, fakültelerde öğretmen adaylarının uygulama ve kontrolüne ait birçok sorunlarla karşılaşmaktadır.

Öğretmen eğitiminde bütünlüğü sağlamak için Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılması sağlanmıştır. Bu programlara göre; Lisans üstü programlarının Biyoloji Öğretmenliği (Alan Öğretmenliği) ile İlköğretim Öğretmenliği (Sınıf, Fen bilgisi, Matematik, ve Yabancı Dil) alanlarında süre ve formasyon-alan eğitimi açısından farklı bir sistem oluşturulmuştur.

Biyoloji gibi lise alan öğretmenliği eğitimi Eğitim Fakültesi adaylarına 5 yıl, Fen-Edebiyat fakültesi lisans mezunu öğretmen adayların 5.5 yıl ve alan eğitimi bittikten sonra formasyon eğitimi ile sağlanmaktadır. Buna karşılık İlköğretim ve Yabancı Dil öğretmenlikleri Eğitim Fakültelerindeki 4 yıl süreli ve alan-formasyon eğitimi birlikte gerçekleştirilmektedir.

Bu araştırmamızda ortaya çıkan bu ikilemlerin farklılıklarını ortaya koymayı hedefledik. Bunun için lisans ve lisans üstü programlarının farklılıklarını karşılaştırarak okullardaki uygulamaları inceledik. Öğretmen adayları ile doğrudan yapılan görüşmeler ve açık uçlu anketler ile görüşler ve sorunlar ortaya çıkarıldı.

Böylece çalışmamızın sonunda; programların açılışında belirlenen hedeflere uygunluğu ve eksikleri belirlenerek giderilmesine yardımcı olacak öneriler oluşturuldu.

Anahtar Kelimeler: Biyoloji Öğretmeni, Öğretmen eğitimi, sorunlar.

ABSTRACT

Education system of a country through which training of future generations are planned cannot be separated its development. In a developing country, based on its development, its requirements must be planned. Enough number of required experts must be trained according to the plan.

Preparing teachers based on the needs is the duty of education. Accordingly, teacher education should be structured based on the contemporary needs. Unity in teacher education was not realized earlier. We now face many problems in administrative structure of teacher education institutions, in application of the programs, in proficiency of the faculty, and in student teaching of preservice teachers and their monitoring.

School of Educations were restructured in order to achieve unity in teacher education. As a result of this restructuring, differences occurred different programs; for example Biology Teacher Education Program and Elementary Teacher Education Programs (Elementary Teacher Education, Science Education, Math Education, and Foreign Language Education) in terms of time and pedagogical formation.

Biology Teacher Education Program 5 years for School of Education students it takes 5.5 years for Colleges of Arts and Science students. Elementary Teacher Education Program and Foreign Language Education Program takes 4 years including pedagogical formation.

This research points out the dilemmas stemming from requirement differences in the programs mentioned above. We compared the differences between undergraduate and graduate programs and examined the applications in the schools. Problems were uncovered through interviews with preservice teachers.

At the end of the study, we reported whether these programs met the criteria established as a result of restructuring, and we made some suggestions to amend the deficiencies in these programs.

Key words: Biology Teacher, Teacher Education, Problems.

GİRİŞ

Eğitim sistemleri ile ülke geleceğinin elamanlarının yetiştirilmesi planlandığı bir gerçektir. Burada ülkenin toplumsal yaşam şekli, kültürü, gelişme standartlarına göre eleman yetiştirilmesi eğitimin temel hedeflerindedir. Ülkelerin kalkınma ve gelişme programları düzenlenirken insan istihdam planları yapılarak düzenlenir (1).

Alanında yetişmiş elamanı üretmek, eğitim ve öğretmenlerin görevleridir. Bu bağlamda öğretmen yetiştirilmede çağın gereklerine uygun olarak ülkenin, ihtiyaç oranları göz önüne alınarak planlanması yapılmalıdır. Bununla birlikte öğretmen eğitimine de nitelik ve verimlilik kazandırılmalıdır.

Türkiye’de öğretmen eğitimini incelediğimiz zaman (2), öğretmen yetiştiren kurumlar için ortak standartların geliştirilmediği veya standartların uygulanma sürekliliğinin sağlanamadığı görülür. Böylece öğretmen eğitiminde bütünlük oluşturulamamıştır (3, 4). Aynı okulda aynı branşlarda farklı nitelikte öğretmenler görev yapmaktadır.

Bu farklı kurumların üniversite bünyesinde toplanmış olmasına karşılık öğretmen yetiştiren kurumlar kendi bünyeleri içinde bir çok sorunlarla karşı karşıyadır.

Problemin Ortaya Çıkışı: Öğretmen eğitiminde yapılan son çalışmalar, bütünlüğü sağlamak amacıyla Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılanmasını sağlamıştır. Bu programlama ile; Liselere öğretmen yetiştiren alan eğitimi programları, Biyoloji öğretmenliğinde olduğu gibi Eğitim Fakültesi çıkışlılara 5 yıl, Fen-Edebiyat Fakültesi çıkışlılara 5,5 yıl programlanmıştır. Buna yanında; İlköğretim (Sınıf öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler öğretmenliği) ile İlk ve Ortaöğretim Yabancı dil öğretmenliği Bölümlerinde 4 yıl eğitim sonunda öğretmen olunmaktadır.

Fen Fakültesi mezunlarının alan bilgilerinde büyük farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu Fakültelerin Zooloji, Botanik, Mikrobiyoloji gibi bölümleri bulunmaktadır. Aynı şekilde Tezsiz yüksek lisansüstü programlarına Su Ürünleri Fakültesi ve Ziraat Fakültesi mezunları da katılmaktadır. Bu Fakültelerin birçoğunda (Zooloji bölümü hariç) İnsan vücut sistemlerine ait yeterli dersler bulunmamaktadır.

Orta öğretim Biyoloji derslerinin temelini, sistemler oluşturduğu düşünülürse, Fen Fakültesi mezunu öğretmenlerimizin eğitim-öğretimde karşılaşacağı güçlükler or-

tadadır.

Formasyon dersleri ve okul uygulamaları İlköğretim öğretmenliği birinci sınıftan itibaren alan eğitimi ile birlikte programlanırken, Lise Öğretmenliğinde alan eğitimi bittikten sonra 3 yarıyıl ayrı olarak programlanmaktadır.

Amaç: Eğitim ve öğrenmede temel faktör olan öğretmen eğitimi yeniden gözden geçirilmektedir. Eğitime çağdaş bir yapı kazandırılırken eğitim-öğretim etkinliklerinin yükseltilmesi için öğretmen niteliğinin yükseltilmesinin (5) gereği bir gerçektir.

Bu çalışmamızda, düzenlenmekte olan sempozyumun hedeflerine uygun olarak, yeniden yapılanma programlarında karşımıza çıkan bazı eksikliklerin yeniden düzenlenmesini sağlamaktır. Böylece öğretmen adaylarında rahatsızlık oluşturan ve dile getiremedikleri bazı sorunlara çözümler ortaya koymak için temel oluşturmaktır.

YÖNTEM

Bu çalışmamızda temel ilke olarak yeniden yapılanma programları incelendi. Ayrıca şu anda uygulanmakta olan öğretmen eğitimi programlarının değişik fakültelerdeki uygulamaları incelendi.

Bunun yanında uygulanmakta olan öğretmen eğitimi programlarına devam etmekte olan öğretmen adayları ile bire bir sözlü görüşmeler yapıldı. Bu görüşmelerde öğretmen adaylarının dile getirdikleri bir çok sorun tespit edilerek sıralandı.

Burada elde edilen verilere göre oluşturulan sorunlar önem sırasına göre düzenlendi. Daha sonra yapılan doğrudan görüşmelerde ise belirlenen bu sorunlara katılıp katılmadıkları araştırıldı.

BULGULAR

Yeniden yapılanma programlarının incelenmesi ve öğretmen adaylarından elde edilen verilere göre karşımıza çıkan öğretmen eğitimindeki ikilemler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

1. İlköğretim öğretmenliği Lisans programlarında Okul deneyimi I dersi 1. sınıfta okutulmaktadır. Alan öğretmenliği bölümlerinde ise, alan eğitimi bittikten sonra 4. sınıf 2. yarıyıldan okutuluyor.
2. İlköğretim öğretmenlikleri ile Orta Öğretim Yabancı Dil, Resim, Müzik, Beden Eğitimi öğretmenliği lisans

programlarında alan eğitimi dersleri ile formasyon birlikte programlanırken, Orta Öğretim Alan Öğretmenliği programlarında (Biyoloji, Fizik, Kimya, Matematik, Tarih, Coğrafya gibi) önce alan eğitimi daha sonra formasyon dersleri alınmaktadır.

3. İlköğretim ve Liselerde Yabancı Dil, Resim, Müzik, Beden Eğitimi Öğretmenliği 4 yıl, Lise alan öğretmenliğinde 5 yıl eğitim-öğretim ile tamamlanmaktadır.
4. Orta öğretim Biyoloji öğretmenliği gibi Alan öğretmenliği programlarında lisans eğitimi 3.5 yılda tamamlanmaktadır. Fen-Edebiyat Fakültelerinde ise lisans programı 4 yılda tamamlanmaktadır.
5. Tezsiz Lisans üstü programı 3 yarıyıl olmasına karşılık, bazı Eğitim Fakültelerinde düzenlenen Tezsiz yüksek Lisans programları bir yılda tamamlanmaktadır (Osman Gazi, Konya, Anadolu Üniversitesi gibi).
6. Fen -Edebiyat Fakültelerinin (Türkiye'de 80'nin üzerindedir) Biyoloji Bölümü öğrenci sayıları yüksek olduğu halde, İkinci Öğretim (Ege Üniversitesi) programları da açılmıştır. Buna karşılık Eğitim Fakültesi öğrenci sayıları 40 kişi civarındadır. Ayrıca Buca Eğitim fakültesinin ikinci öğretimi iptal edilmiştir.
7. Fen-Edebiyat Fakültelerine yönelik öğretmenlik formasyonu olan tezsiz lisans üstü kontenjanları Eğitim Fakültesi Lisans öğrenci sayısının çok üstünde olması dikkat çekmektedir.

SONUÇ

Araştırma sonucu elde edilen verilerde görüldüğü gibi Öğretmen Eğitiminde sorumlu olan Eğitim Fakültelerinin daha önce oluşturulan yeniden yapılanma programları yeniden düzenlenmelidir.

Bu düzenleme yapılırken, Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılarak Ülkemizin genel istihdam planlarına dayalı olarak en az 10 yıllık planlamalar yapılmalıdır. Bu planlamalar doğrultusunda Fen-Edebiyat Fakültesi ile Eğitim Fakülteleri arasında ortaya çıkan ikilemler ortadan kaldırılmalıdır.

Eğitim Fakültelerinde düzenlenen programlarda yer alan İlköğretim-Orta Öğretim öğretmenlik süreçlerindeki ikilemlerin yeniden gözden geçirilerek düzenlenmelidir. Buna göre;

1. Okul Yönetimi I dersinin amacının; Üniversitenin Eğitim Fakültelerine başlayan öğrencilerin öğretmenliğe yaklaşımlarını sağlamak ve sempati oluşturmak olduğu belirtilmektedir. Alan öğretmenliği için farklı düşünülmez.
2. İlköğretim ve Orta Öğretim öğretmenliklerinde formasyon eğitiminin farklı programlarla (Alan eğitimi ile Formasyon derslerinin birlikte veya alan eğitimi tamamlandıktan sonra olması gibi) düzenlenmesi verim-

lilik yönünden ikilem oluşturmaktadır. Orta öğretim öğretmenliklerinde formasyon dersleri ile alan eğitimi birlikte yürütülmesinin daha olumlu olacağı görüşündeyiz.

3. Eğitim fakültelerindeki Orta Öğretim alan öğretmenliği ile Y. Dil, Resim, Müzik, Beden Eğitimi öğretmenliklerinin lisans süreçleri eşitlenmelidir.
4. Alan Öğretmenlikleri için Eğitim fakülteleri alan derslerini 3. 5 yıl, Fen-Edebiyat Fakültelerinin 4 yıl olması, bir birlikteliğe dönüştürülmelidir.
5. Üniversiteler arasında birliktelik sağlanmalı ve buna bağlı olarak tezsiz yüksek lisans programları 2 yarıyıl da (Yarıyılların ders-kredi durumları uygun olduğundan ve bazı üniversitelerde programlar 2 yarıyıl da tamamlandığı için) tamamlanabilmeli.
6. Fen Fakültelerine alınan öğrenci sayıları, ülkenin ihtiyaç ve istihdam planları göz önüne alınarak belirlenmelidir.
7. Eğitim fakültelerinde açılan Tezsiz Yüksek lisans programları da ülkenin ihtiyaç ve istihdam planlarına göre düzenlenmelidir. Eğitim fakültelerinde lisans programı olmayan bölümlerin tezsiz yüksek lisans programı açmasının nedeni anlaşılamamaktadır.
8. Fen-Edebiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültelerinde Alan eğitiminden sonraki 3 yarıyıl formasyon derslerinin haftalık yükü az olduğundan öğrencilerin okulla bağlantısı kopmaktadır. Burada Uygulama, araç-gereç kullanma, düşünce zenginliği oluşturacak dersler ilave edilmelidir.
9. Tezsiz Lisans üstü programını ve 5 yıllık Eğitim Fakültesi mezunlarının doktora programlarına katılabileceği esaslarının da bütün lisans üstü programlarında ortak bir kritere bağlanmasının uygun olacağı görüşündeyiz.
10. Bu çalışmalarda bütünlük ve birlikteliği oluşturabilmek için bu programları sürdüren Eğitim Fakültesi temsilcileri gerçekten karşılaştıkları sorunları ortaya koyan ve çözüm önerileriyle bir komisyon çalışması yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Hesapcıoğlu, M., (2001), “**İnsan Kaynakları Planlaması**”, Anı Yayıncılık, (394), Ankara. ISBN: 975-6956-45-3.
- Komisyon, (1992), “**Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon**”, MEB Ders Aletleri Yapım Merkezi, sf:522, Ankara.
- Duman, T., (1991), “**Türkiye’de Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirme**”, Milli Eğitim Basımevi, (274) İstanbul.
- MEB. (1961), “**Öğretmen Yetiştirme Komitesi Raporu ve on yıllık Plan**”, Milli Eğitim Basımevi, sf:128, İstanbul.
- Varış. F., (1978), “**Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikleri**”, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, No: 75.
- Ohlsson, B., (1996), “**Biyoloji Öğretimi**”, YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitim, Ankara.
- Sands, M., Özçelik, D. A., (1997,) “**Okullarda Uygulama Çalışmaları (Orta Öğretim)**” YÖK / Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara.